

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 15. aprila 2008*

V zadevi C-268/06,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Labour Court (Irska) z odločbo z dne 12. junija 2006, ki je prispela na Sodišče 19. junija 2006, v postopku

Impact

proti

Minister for Agriculture and Food,

Minister for Arts, Sport and Tourism,

Minister for Communications, Marine and Natural Resources,

Minister for Foreign Affairs,

Minister for Justice, Equality and Law Reform,

Minister for Transport,

* Jezik postopka: angleščina.

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, A. Rosas, K. Lenaerts (poročevalec), G. Arestis, U. Lohmus in L. Bay Larsen, predsedniki senatov, P. Kūris, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Klučka in A. Ó Caoimh, sodniki,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: K. Sztranc-Sławiczek, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 5. decembra 2007,

ob upoštevanju stališč, so jih predložili:

— za Impact B. O'Moore, SC, M. Bolger, BL, in D. Connolly, solicitor,

— za Irsko D. O'Hagan in M. Heneghan, zastopnika, skupaj z A. Collinsom, SC, ter A. Kerrom in F. O'Dubhghaillom, BL,

— za nizozemsko vlado H. G. Sevenster in M. de Grave, zastopnika,

— za vlado Združenega kraljestva E. O'Neill, K. Smith in I. Rao, zastopnice, skupaj z R. Hillom, barrister,

— za Komisijo Evropskih skupnosti M. van Beek in J. Enegren, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 9. januarja 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago določb 4 in 5 okvirnega sporazuma o delu za določen čas, ki je bil sklenjen 18. marca 1999 (v nadaljevanju: okvirni sporazum) in ki je priloga k Direktivi Sveta 1999/70/ES z dne 28. junija 1999 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP (UL L 175, str. 43), ter na obseg procesne avtonomije držav članic in obseg obveznosti skladne razlage, ki velja za njihova sodišča.

- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med irskim sindikatom Impact, ki deluje v imenu irskih javnih uslužbencev, in ministrstvu, na katerih so ti uslužbenci zaposleni, zaradi pogojev plačila in pokojnin, ki veljajo zanje na podlagi njihovega statusa delavcev, zaposlenih za določen čas, na eni strani in zaradi pogojev obnovitve določenih pogodb o zaposlitvi za določen čas s strani enega izmed teh ministrstev na drugi strani.

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 Direktiva 1999/70 temelji na členu 139(2) ES in ima na podlagi člena 1 namen „uveljaviti okvirni sporazum [...], sklenjen [...] med splošnimi medpanožnimi organizacijami (ETUC, UNICE in CEEP), ki je priloga [k] tej direktivi“.

4 V členu 2, prvi odstavek, te direktive je določeno:

„Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do 10. julija 2001 ali zagotovijo, da najpozneje do omenjenega datuma delodajalci in delojemalci po dogovoru uvedejo potrebne ukrepe, pri čemer jih morajo države članice uvesti tako, da bodo vedno lahko zagotavljale rezultate, ki jih nalaga ta direktiva. O tem takoj obvestijo Komisijo.“

5 Na podlagi člena 3 je navedena direktiva začela veljati 10. julija 1999, to je na dan objave v *Uradnem listu Evropskih skupnosti*.

6 V skladu z določbo 1 okvirnega sporazuma je njegov namen:

„(a) izboljšati kakovost dela za določen čas z zagotavljanjem uporabe načela nediskriminacije [prepovedi diskriminacije];

(b) vzpostaviti okvir za preprečevanje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas“.

7 V določbi 4 okvirnega sporazuma z naslovom „Načelo nediskriminacije [prepovedi diskriminacije]“ je določeno:

„1. Delavce, zaposlene za določen čas, se glede pogojev zaposlitve ne sme obravnava-
vati manj ugodno kakor primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas, [zgolj
zato, ker so zaposleni za določen čas,] razen kjer je različno obravnavanje upravi-
čljivo iz objektivnih razlogov.

2. Kjer je primerno, se uporabi načelo *pro rata temporis*.

3. Način uporabe te določbe opredelijo države članice po posvetovanju s socialnimi
partnerji in/ali socialni partnerji, pri čemer upoštevajo evropsko zakonodajo,
nacionalno zakonodajo, kolektivne pogodbe in običaje.

4. Obdobje pridobivanja kvalifikacij z opravljanjem dela, ki se nanašajo na posebne
pogoje zaposlovanja, so enake za delavce, zaposlene za določen čas in tudi za
nedoločen čas, razen kjer so različne kvalifikacije, pridobljene z opravljanjem
dela določeno obdobje, upravičljive iz objektivnih razlogov.“

8 V določbi 5 okvirnega sporazuma je glede „[u]krep[ov] za preprečevanje zlorab“ določeno:

„1. Za preprečevanje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerjih za določen čas, države članice po posvetovanju s socialnimi partnerji skladno z nacionalno zakonodajo, kolektivnimi pogodbami ali običaji in/ali socialni partnerji, kadar ni ustreznih pravnih ukrepov, ki bi preprečevali zlorabo, uvedejo enega ali več naslednjih ukrepov tako, da upoštevajo potrebe posameznih sektorjev in/ali kategorij delavcev:

(a) objektivne razloge, ki upravičujejo obnovitev takšnih pogodb ali razmerij;

(b) najdaljše skupno trajanje zaporednih pogodb ali razmerij za določen čas;

(c) število obnovitev takšnih pogodb ali razmerij.

2. Države članice po posvetovanju s socialnimi partnerji in/ali socialni partnerji po potrebi določijo, pod kakšnimi pogoji se pogodbe o zaposlitvi ali delovna razmerja:

(a) štejejo za ‚zaporedna‘,

(b) štejejo za pogodbe ali razmerja za nedoločen čas.“

- 9 V določbi 8, točka 5, okvirnega sporazuma je glede „[d]oločb[...] o izvajanju“ določeno:

„Preprečevanje in reševanje sporov in delovnih sporov, ki izhajajo iz uporabe tega sporazuma, poteka skladno z nacionalno zakonodajo, kolektivnimi pogodbami in običaji.“

Nacionalna ureditev

- 10 Direktiva 1999/70 je bila v irski pravni red prenesena z zakonom iz leta 2003 o varstvu delavcev, zaposlenih za določen čas (Protection of Employees (Fixed – Term Work) Act 2003; v nadaljevanju: zakon iz leta 2003). Ta zakon je začel veljati 14. julija 2003.
- 11 S členom 6 zakona iz leta 2003 je prenesena določba 4 okvirnega sporazuma. S členom 2(1) v povezavi s členom 6(1) navedenega zakona sta delavcem, zaposlenim za določen čas, zagotovljeni enaki pravici do plačila in pokojnine, kot ju imajo primerljivi delavci, zaposleni za nedoločen čas.
- 12 S členom 9 zakona iz leta 2003 je prenesena določba 5 okvirnega sporazuma. V prvem odstavku tega člena je predvideno, da se lahko pogodba o zaposlitvi za določen čas delavca, ki je v trenutku sprejetja tega zakona ali kasneje dopolnil svoje tretje

leto neprekinjene zaposlitve pri svojem delodajalcu ali delodajalcu, ki je s slednjim povezan, obnovi le enkrat in največ za eno leto. Na podlagi člena 9(3) tega zakona je neveljaven vsak pogoj iz pogodbe o zaposlitvi, ki je v nasprotju z odstavkom 1 tega člena, in šteje se, da je zadevna pogodba sklenjena za nedoločen čas.

13 Vendar lahko delodajalec iz objektivnih razlogov odstopi od obveznosti, ki izhajajo iz členov 6 in 9 zakona iz leta 2003. Pojem objektivnih razlogov je pojasnjen v členu 7 tega zakona.

14 V členu 14(1) zakona iz leta 2003 je določeno, da lahko delavec ali sindikat, katerega član je ta delavec, naslovi zahtevo zaradi kršitve navedenega zakona na Rights Commissioner, ki jo preuči in izda pisno odločbo. Če se zahtevi ugodi, lahko slednje določi odpravo kršitve v skladu z določbami iz člena 14(2) navedenega zakona, in sicer lahko zlasti določi odškodnino v višini največ dveletnega plačila.

15 V členu 15 zakona iz leta 2003 je določena možnost vložitve pritožbe zoper odločbo Rights Commissioner pri Labour Court. Zoper odločbo, izdano v pritožbenem postopku, se lahko vložijo pravno sredstvo pri High Court.

16 Rights Commissioners in Labour Court so bila uvedena z zakonoma iz leta 1969 oziroma 1946 na področju delovnih razmerij (Industrial Relations Act 1969 in Industrial Relations Act 1946). Z različnimi irskimi zakoni, med katerimi je tudi zakon iz leta 2003, so jim bile podeljene pristojnosti za odločanje v sporih med delodajalci in delavci. Vendar glede na navedbe v predložitveni odločbi niso niti Rights Commissioners niti Labour Court izrecno pristojna za odločanje o zahtevi, ki temelji na določbi

prava Skupnosti z neposrednim učinkom, razen če spada ta določba na področje uporabe zakonodaje, na kateri temelji njihova pristojnost.

Dejansko stanje spora o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 17 V postopku v glavni stvari deluje Impact v imenu 91 izmed svojih članov (v nadaljevanju: pritožniki iz postopka v glavni stvari), ki so bili zaposleni na različnih irskih ministrstvih (v nadaljevanju: nasprotna stranke iz postopka v glavni stvari) na podlagi zaporednih pogodb za določen čas v obdobjih, ki so se začela pred 14. julijem 2003, to je datumom začetka veljavnosti zakona iz leta 2003, in se nadaljevala po tem datumu.
- 18 Vsi pritožniki iz postopka v glavni stvari so začasni uslužbenci, za katere velja na podlagi irske ureditve zaposlovanja javnih uslužbencev drugačen sistem od tistega, ki velja za uradnike. V predložitveni odločbi je pojasnjeno, da je po mnenju navedenih pritožnikov slednji ugodnejši od sistema, ki velja za njih.
- 19 Nekateri izmed pritožnikov iz postopka v glavni stvari so bili zaposleni neprekinjeno manj kot tri leta kot delavci, zaposleni za določen čas, in zahtevajo enake pogoje zaposlitve, kot veljajo za primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas; drugi pritožniki pa so bili zaposleni neprekinjeno več kot tri leta in zahtevajo poleg enakih pogojev zaposlitve tudi pogodbe za nedoločen čas.
- 20 V skladu s predložitveno odločbo je bil namen spornih pogodb o zaposlitvi za določen čas soočanje z začasnimi potrebami nasprotnih strank iz postopka v glavni stvari in z razmerami, v katerih ni bilo mogoče zagotoviti stalnega financiranja teh delovnih

mest. Splošna praksa navedenih nasprotnih strank je bila obnovitev teh pogodb za obdobje od enega do dveh let. Vendar je neposredno pred začetkom veljavnosti zakona iz leta 2003 ena izmed nasprotnih strank iz postopka v glavni stvari obnovila pogodbe določenemu številu pritožnikov iz postopka v glavni stvari za določen čas do osmih let.

- 21 Impact je v imenu pritožnikov iz postopka v glavni stvari vložil zahtevo pri Rights Commissioner, ker je menil, da so nasprotne stranke kot delodajalci kršili določbe zakona iz leta 2003 in Direktive 1999/70 v škodo pritožnikov iz postopka v glavni stvari. V okviru te zahteve je zatrjeval, na eni strani, kršitev pravice pritožnikov, da so v zvezi s plačilom in pravicami do pokojnine obravnavani enako kot uradniki, ki so po mnenju pritožnikov iz postopka v glavni stvari primerljivi delavci, zaposleni za nedoločen čas, in na drugi strani zlorabo, ki naj bi izhajala iz veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas. Te zahteve so temeljile na določbah 4 in 5 okvirnega sporazuma v zvezi z obdobjem med 10. julijem 2001, to je datumom izteka roka za prenos Direktive 1999/70, in 14. julijem 2003, to je datumom začetka veljavnosti določb, s katerimi je bila Direktiva prenesena v irski pravni red. V zvezi z obdobjem po zadnje-navedenem datumu so zahteve temeljile na členu 6 zakona iz leta 2003.
- 22 Nasprotne stranke iz postopka v glavni stvari so ugovarjale pristojnosti Rights Commissioner za odločanje o teh zahtevah v delu, v katerem so bile utemeljene z Direktivo 1999/70. V zvezi s tem so trdile, da je navedeno Rights Commissioner pristojno samo za odločanje o zahtevah, ki temeljijo na nacionalnem pravu. Prav tako so zatrjevale, da se posamezniki pred nacionalnimi sodišči ne morejo sklicevati na določbi 4 in 5 okvirnega sporazuma, ki nista niti brezpogojni niti dovolj natančni. Poleg tega so poudarile, da delavec, zaposlen za določen čas, ne more na podlagi določbe 4 okvirnega sporazuma zahtevati enakih pogojev glede plačila in pokojnine, kot veljajo za primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas.

- 23 Rights Commissioner je menilo, da je pristojno za odločanje o vseh zahtevah, vključno s tistimi, ki se nanašajo na obdobje med 10. julijem 2001 in 14. julijem 2003. Presodilo je, da se načelo prepovedi diskriminacije iz določbe 4 okvirnega sporazuma nanaša tudi na plačilo in pravice do pokojnine ter da ima ta določba neposredni učinek, določba 5 pa ne.
- 24 Ker je Rights Commissioner menilo, da so utemeljene vse zahteve razen tistih, ki temeljijo na določbi 5 okvirnega sporazuma, in da so nasprotne stranke iz postopka v glavni stvari kršile pravice pritožnikov iz postopka v glavni stvari, ki jih imajo na podlagi nacionalnega prava in Direktive 1999/70, s tem da so jim zagotovile manj ugodne pogoje zaposlitve od tistih, ki so določeni za primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas, je na podlagi člena 14(2) zakona iz leta 2003 prisodilo navedenim pritožnikom denarno nadomestilo v višini od 2000 do 40.000 EUR. Poleg tega je nasprotnim strankam iz postopka v glavni stvari naložilo, naj pritožnikom iz postopka v glavni stvari zagotovijo enake pogoje zaposlitve, kot veljajo za delavce, zaposlene za nedoločen čas. Naložilo jim je tudi, da morajo nekaterim pritožnikom iz postopka v glavni stvari zagotoviti pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas pod pogoji, ki niso manj ugodni od tistih, ki veljajo za navedene delavce.
- 25 Nasprotne stranke iz postopka v glavni stvari so vložile pritožbo zoper odločbo Rights Commissioner pri Labour Court. Impact je vložil nasprotno pritožbo zoper to odločbo v delu, v katerem je bilo odločeno, da določba 5 okvirnega sporazuma nima neposrednega učinka.
- 26 Ob upoštevanju trditev strank je predložitveno sodišče soočeno z vrsto vprašanj, ki so odločilna za rešitev spora o glavni stvari in ki so odvisna od razlage prava Skupnosti.

- 27 Prvič, čeprav mu zakon iz leta 2003 ne podeljuje izrecno pristojnosti za odločanje o zahtevi, ki temelji na neposredni uporabi prava Skupnosti, to sodišče ob upoštevanju na eni strani člena 10 ES ter na drugi strani načel enakovrednosti in učinkovitosti, ki so okvir procesne avtonomije držav članic, vendar dvomi, da se lahko izreče za nepristojno za odločanje o zahtevah iz postopka v glavni stvari v delu, v katerem temeljijo na Direktivi 1999/70 in okvirnem sporazumu.
- 28 Drugič, ob predpostavki, da je pristojno za uporabo prava Skupnosti, se predložitveno sodišče sprašuje, ali sta določbi 4 in 5 okvirnega sporazuma, na katerih so utemeljene zahteve iz postopka v glavni stvari, ki se nanašajo na obdobje med 10. julijem 2001 in 14. julijem 2003, brezpogojni in dovolj natančni, da bi imeli neposredni učinek. Po njegovem mnenju to velja le za določbo 4.
- 29 Tretjič, predložitveno sodišče se sprašuje, ali se lahko na temelju določbe 5 okvirnega sporazuma ugotovi nezakonitost odločbe, ki jo je sprejela ena izmed nasprotnih strank iz postopka v glavni stvari v obdobju neposredno pred začetkom veljavnosti zakona iz leta 2003, o ohranitvi pogodb nekaterih pritožnikov iz postopka v glavni stvari za obdobje do osmih let.
- 30 To sodišče meni, da čeprav ni očitno, da zadevna nasprotna stranka iz postopka v glavni stvari ni ravnala v dobri veri, in kljub njenim pojasnilom v zvezi z začasnimi potrebami in nezmožnostjo zagotoviti stalno financiranje zadevnih delovnih mest, je bila s to odločbo pritožnikom iz postopka v glavni stvari odvzeta možnost pridobiti pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas v razumnem roku po sprejetju zakona iz leta 2003. Predložitveno sodišče meni, da je s to odločbo Irska pridobila korist na račun navedenih pritožnikov zaradi nezakonitosti, ki jo je sama povzročila s tem, da ni prenesla Direktive 1999/70 v predvidenem roku.

- 31 Četrtrič, ob predpostavki, da ni pristojno za uporabo prava Skupnosti ali da določbi 4 in 5 okvirnega sporazuma nimata neposrednega učinka, se predložitveno sodišče sprašuje, ali obveznost skladne razlage, ki velja zanj, pomeni, da mora zakon iz leta 2003 razlagati tako, da velja retroaktivno od 10. julija 2001.
- 32 To sodišče poudarja, da čeprav irsko pravo načeloma izključuje retroaktivno uporabo zakonov, ni v členu 6 zakona iz leta 2003 nobene navedbe, ki bi nasprotovala njegovi retroaktivni uporabi. Pri tem dodaja, da je sicer obveznost skladne razlage omejena z načeloma pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti in da ne more sama po sebi in neodvisno od nacionalnega zakona za izvrševanje Direktive 1999/70 določiti ali poslabšati kazenske odgovornosti, ki izhaja iz kršitve prava Skupnosti, vendar pa se v obravnavanem primeru postavlja vprašanje, ali ta obveznost pomeni, da se lahko nacionalno pravo retroaktivno uporabi in tako naloži civilno odgovornost državi članici kot delodajalcu za dejanja ali opustitve v nasprotju z direktivo, ki so nastala v obdobju, ko bi država članica morala prenesti to direktivo.
- 33 Petič, predložitveno sodišče se sprašuje, ali pogoji zaposlitve v smislu določbe 4 okvirnega sporazuma zajemajo pogoje plačila in pravice do pokojnine.
- 34 Glede širokega pomena pojma plačila v okviru člena 141 ES v zvezi z načelom enakosti spolov predložitveno sodišče meni, da bi se z razlago, ki izključuje plačilo iz področja uporabe zadevne določbe, delavcem, zaposlenim za določen čas, odvzelo zaščito pred diskriminacijo glede več bistvenih vidikov, povezanih s plačilom, kar bi bilo v nasprotju z zasledovanim ciljem okvirnega sporazuma.

35 Poleg tega meni, da je treba ob upoštevanju člena 136 ES in Listine Skupnosti o temeljnih socialnih pravicah delavcev, sprejete med zasedanjem Evropskega sveta v Strasbourgu 9. decembra 1989 (zlasti njene točke 7), v povezavi s katerima je treba brati člen 137 ES, odstavek 5 tega člena, ki izključuje plače iz področja uporabe tega člena, razlagati tako, da je njegov cilj le izključiti zakonodajno pristojnost Evropske skupnosti za določitev minimalne skupnostne mezde in da torej ne nasprotuje vključitvi elementov plačila in pokojnine v pojem „delovni pogoji“ v smislu člena 137(1) ES.

36 Zaradi teh različnih vprašanj je Labour Court prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali morajo na podlagi katerega izmed načel prava Skupnosti (zlasti načel enakovrednosti in učinkovitosti) Rights Commissioners in Labour Court pri odločanju o sporu na prvi stopnji na podlagi določbe nacionalnega prava ali pri odločanju o pritožbi zoper tako odločbo uporabiti določbo Direktive [...] 1999/70 [...] z neposrednim učinkom v okoliščinah, ko:

— Rights Commissioner in Labour Court na podlagi nacionalnega prava zadevne države članice, vključno z določbami nacionalnega prava, s katerimi je bila prenesena Direktiva, za to nista izrecno pooblašteni;

— lahko posamezniki pri High Court vložijo druge zahteve, ki izhajajo iz dejstva, da njihov delodajalec ni uporabil direktive v njihovem konkretnem primeru, in ko

- lahko posamezniki pred pristojnimi rednimi sodišči zoper zadevno državo članico vložijo druge zahteve za povračilo škode, ki so jo utrpeli, ker ta država ni pravočasno prenesla direktive?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen:

(a) ali je določba 4, točka 1, okvirnega sporazuma [...] brezpogojna in dovolj natančna, da se lahko nanjo sklicujejo posamezniki pred svojimi nacionalnimi sodišči?

(b) ali je določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma [...] brezpogojna in dovolj natančna, da se lahko nanjo sklicujejo posamezniki pred svojimi nacionalnimi sodišči?

3. Ali – glede na odgovore Sodišča na prvo in drugo (b) vprašanje – določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma [...] prepoveduje državi članici, ki nastopa kot delodajalec, da v obdobju po poteku roka za prenos navedene direktive in pred sprejetjem zakonodaje za prenos obnovi pogodbo o zaposlitvi za določen čas za obdobje do osmih let, če:

- je bila pogodba do tedaj vedno obnovljena za krajša obdobja in če delodajalec potrebuje storitve delavca za obdobje, ki je daljše od obdobja običajnega podaljšanja;

- se s podaljšanjem pogodbe za to daljše obdobje prepreči posamezniku, da bi bil v celoti deležen ugodnosti uporabe določbe 5 okvirnega sporazuma po njenem prenosu v nacionalno pravo, in

 - ni objektivnih razlogov, ki niso povezani s statusom delavca kot delavca, zaposlenega za določen čas, ki bi upravičili tako obnovitev?
4. Če je odgovor na prvo ali drugo vprašanje nikalen, ali morata Rights Commissioner in Labour Court na podlagi določbe prava Skupnosti (in zlasti obveznosti razlage nacionalnega prava ob upoštevanju besedila in namena direktive tako, da se izpolni njen cilj) razlagati določbe nacionalnega prava, s katerimi je bila prenesena Direktiva [...] 1999/70 [...], tako, da veljajo retroaktivno od dneva, ko bi navedena direktiva morala biti prenesena, če:
- besedilo določbe nacionalnega prava izrecno ne izključuje take razlage, vendar

 - pravilo nacionalnega prava o razlagi zakonov prepoveduje tako retroaktivno uporabo, razen v primerih, ko je jasno in nedvoumno navedeno nasprotno?
5. Če je odgovor na prvo ali četrto vprašanje pritrdilen, ali ‚pogoji zaposlitve‘, na katere se sklicuje določba 4 okvirnega sporazuma [...], zajemajo pogoje pogodbe o zaposlitvi v zvezi s plačilom in pokojnino?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 37 S prvim vprašanjem predložitevno sodišče v bistvu skuša ugotoviti, ali se mora kljub neobstoju izrecne določbe v tem smislu v veljavnem nacionalnem pravu takšno nacionalno sodišče, kot je predložitevno, ali Rights Commissioner, ki odloča o sporu, ki izhaja iz kršitve zakona, s katerim je bila prenesena Direktiva 1999/70, izreči za pristojno na podlagi prava Skupnosti, da odloča o zahtevah, ki temeljijo na tej direktivi, čeprav se te zahteve nanašajo na obdobje po poteku roka za prenos zadevne direktive, vendar pred začetkom veljavnosti zakona za prenos, s katerim je sodišču podeljena pristojnost za odločanje o zahtevah na podlagi tega zakona.
- 38 V zvezi s tem predložitevno sodišče pojasnjuje, da lahko pred rednimi sodišči stranke ukrepajo proti zadevni državi članici bodisi kot proti delodajalcu bodisi zato, da bi pridobile odškodnino za škodo, ki izhaja iz neprenosa Direktive 1999/70 v predvidenem roku.
- 39 Uvodoma je treba poudariti, kot je to storila Irska na obravnavi, da niso niti v Direktivi 1999/70 niti v okvirnem sporazumu določena nacionalna sodišča, pristojna za zagotavljanje njune uporabe, in da prav tako niso določena postopkovna pravila za pravna sredstva, s katerimi se zagotavlja ta uporaba. Nasprotno, določba 8, točka 5, okvirnega sporazuma napotuje na nacionalno zakonodajo, kolektivne pogodbe in običaje v zvezi s preprečevanjem in reševanjem sporov in delovnih sporov, ki izhajajo iz uporabe tega sporazuma.

- 40 Poleg tega je treba opozoriti, da svoboda izbire načina in sredstev za zagotovitev izvajanja direktive ne vpliva na obveznost vsake države članice, na katero je direktiva naslovljena, da sprejme vse ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev polnega učinka direktive v skladu z njenim ciljem (glej sodbo z dne 10. aprila 1984 v zadevi Von Colson in Kamann, 14/83, Recueil, str. 1891, točka 15).
- 41 Obveznost držav članic, ki izhaja iz direktive, da dosežejo rezultat, ki ga ta določa, in dolžnost na podlagi člena 10 ES, da sprejmejo vse ustrezne ukrepe, splošne ali posebne, da bi zagotovile izpolnjevanje te obveznosti, velja za vse organe teh držav članic, vključno s sodnimi organi v okviru njihovih pristojnosti (zgoraj navedena sodba Von Colson in Kamann, točka 26).
- 42 V bistvu so zlasti nacionalna sodišča tista, ki morajo zagotoviti pravno varstvo, ki za zadevne osebe izhaja iz določb prava Skupnosti, in njihov polni učinek (sodba z dne 5. oktobra 2004 v združenih zadevah Pfeiffer in drugi, od C-397/01 do C-403/01, ZOdl., str. I-8835, točka 111).
- 43 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je načelo učinkovitega sodnega varstva splošno načelo prava Skupnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 13. marca 2007 v zadevi Unibet, C-432/05, ZOdl., str. I-2271, točka 37 in navedena sodna praksa).
- 44 Če na področju ni Skupnostne ureditve, se v skladu z ustaljeno sodno prakso v nacionalnem pravnem redu vsake države članice določi pristojna sodišča in postopkovna pravila za pravna sredstva, ki zagotavljajo varovanje pravic, ki jih posameznikom daje pravo Skupnosti (glej zlasti sodbo z dne 16. decembra 1976 v zadevi

Rewe-Zentralfinanz in Rewe-Zentral, 33/76, Recueil, str. 1989, točka 5; sodbo Comet, 45/76, Recueil, str. 2043, točka 13; sodbo z dne 14. decembra 1995 v zadevi Peterbroeck, C-312/93, Recueil, str. I-4599, točka 12; zgoraj navedeno sodbo Unibet, točka 39, in sodbo z dne 7. junija 2007 v združenih zadevah van der Weerd in drugi, od C-222/05 do C-225/05, ZOdl., str. I-4233, točka 28).

- 45 Vendar so države članice odgovorne za to, da v vsakem primeru zagotovijo učinkovito varstvo teh pravic (glej zlasti sodbe z dne 9. julija 1985 v zadevi Bozzetti, 179/84, Recueil, str. 2301, točka 17; z dne 18. januarja 1996 v zadevi SEIM, C-446/93, Recueil, str. I-73, točka 32, in z dne 17. septembra 1997 v zadevi Dorsch Consult, C-54/96, Recueil, str. I-4961, točka 40).
- 46 Kot izhaja iz ustaljene sodne prakse, v zvezi s tem postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Skupnosti, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki veljajo za podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), in ne smejo praktično onemogočiti oziroma čezmerno otežiti uveljavljanja pravic, ki jih daje pravni red Skupnosti (načelo učinkovitosti) (glej zlasti zgoraj navedene sodbe Rewe-Zentralfinanz in Rewe-Zentral, točka 5; Comet, točke od 13 do 16; Peterbroeck, točka 12; Unibet, točka 43, ter van der Weerd in drugi, točka 28).
- 47 Te zahteve po enakovrednosti in učinkovitosti, ki izražajo splošno obveznost držav članic, da zagotovijo sodno varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Skupnosti, veljajo tudi za določitev sodišč, pristojnih za odločanje o tožbah, ki temeljijo na tem pravu.
- 48 Nespoštovanje navedenih zahtev na tej ravni, kot tudi njihovo nespoštovanje na ravni določitve postopkovnih pravil, lahko namreč krši načelo učinkovitega sodnega varstva.

49 Na prvo vprašanje predložitvenega sodišča je treba odgovoriti ob upoštevanju teh preudarkov.

50 Treba je poudariti, da je treba zahtevo, ki temelji na kršitvi zakona iz leta 2003, in zahtevo, ki temelji neposredno na Direktivi 1999/70, obravnavati, kot da spadata pod isto pravno sredstvo, ker je s tem zakonom Irska izpolnila obveznosti na podlagi navedene direktive (glej v tem smislu sodbi z dne 1. decembra 1998 v zadevi Levez, C-326/96, Recueil, str. I-7835, točki 46 in 47; ter z dne 16. maja 2000 v zadevi Preston in drugi, C-78/98, Recueil, str. I-3201, točka 51). Kljub formalno različnim pravnim podlagam se z zahtevama namreč skuša doseči, kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 58 sklepnih predlogov, varstvo istih pravic, ki izhajajo iz prava Skupnosti, in sicer iz Direktive 1999/70 in okvirnega sporazuma.

51 V teh okoliščinah, ko se je nacionalni zakonodajalec odločil podeliti specializiranim sodiščem pristojnost za odločanje o zahtevah, ki temeljijo na zakonu, s katerim je bila prenesena Direktiva 1999/70, bi bila obveznost posameznikov v položaju pritožnikov iz postopka v glavni stvari, ki so hoteli vložiti zahtevo zaradi kršitve navedenega zakona pri takšnem specializiranem sodišču, da morajo vzporedno pri rednem sodišču vložiti ločeno zahtevo za uveljavitev pravic, ki jih imajo neposredno na podlagi te direktive v zvezi z obdobjem po poteku roka za njen prenos in pred začetkom veljavnosti zakona, s katerim je bila prenesena, v nasprotju z načelom učinkovitosti, če bi to tem posameznikom povzročilo postopkovne težave, in sicer v smislu stroškov, trajanja in pravil o zastopanju tako, da bi bilo izvrševanje pravic na podlagi navedene direktive pretežno, kar pa mora presoditi predložitveno sodišče.

52 Na obravnavi je Irska uveljavljala, da je pristojnost, ki je bila z zakonom iz leta 2003 podeljena Rights Commissioners in Labour Court, fakultativna in da torej s tem ni

preprečeno posameznikom, da vložijo pri rednem sodišču eno pravno sredstvo, ki temelji delno na nacionalnem pravu in delno na pravu Skupnosti.

53 Tudi če je ta trditev točna, načelo učinkovitosti zahteva, da lahko v primeru, ko so posamezniki hoteli, tako kot pritožniki iz postopka v glavni stvari, predložiti zadevo tem posebnim sodiščem, ki jim je nacionalni zakonodajalec ob prenosu Direktive 1999/70 podelil pristojnost, čeprav fakultativno, za odločanje o sporih, ki temeljijo na zakonu iz leta 2003, posamezniki tudi pred temi sodišči zahtevajo varstvo pravic, ki jih imajo neposredno na podlagi te direktive, če bi iz presoje predložitvenega sodišča izhajalo, da bi se z obveznostjo ločiti njihovo pravno sredstvo na ločeni zahtevi in vložiti tisto, ki temelji neposredno na navedeni direktivi, pri rednem sodišču povzročilo postopkovne zaplete, zaradi katerih bi bilo izvrševanje pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi pravnega reda Skupnosti, pretežno.

54 Če bi predložitveno sodišče ugotovilo takšno kršitev načela učinkovitosti, bi morale razlagati nacionalna pravila o pristojnosti tako, da se bo z njimi čim bolj prispevalo k doseganju cilja, ki je zagotavljanje učinkovitega sodnega varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Skupnosti (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Unibet, točka 44).

55 Ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da pravo Skupnosti, zlasti načelo učinkovitosti, zahteva, da se mora specializirano sodišče, ki mu je bila zadeva predložena v okviru pristojnosti, čeprav fakultativne, podeljene z zakonodajo, s katero je bila prenesena Direktiva 1999/70, za odločanje o zahtevi zaradi kršitve te zakonodaje, izreči za pristojno za odločanje tudi o zahtevah posameznika, ki temeljijo neposredno na tej direktivi za obdobje po poteku roka za njen prenos in pred začetkom veljavnosti navedene zakonodaje, če se izkaže, da bi

obveznost za tega posameznika, da mora vzporedno pri rednem sodišču vložiti ločeno zahtevo, ki temelji neposredno na navedeni direktivi, povzročila takšne postopkovne težave, da bi bilo izvrševanje pravic, ki jih ima na podlagi pravnega reda Skupnosti, pretežno. Glede tega mora potrebno presojo opraviti nacionalno sodišče.

Drugo vprašanje

- 56 V primeru, da bi se glede na odgovor na prvo vprašanje predložitveno sodišče moralo izreči za pristojno za odločanje o zahtevah pritožnikov iz postopka v glavni stvari, ki temeljijo neposredno na Direktivi 1999/70, je treba odgovoriti na njegovo drugo vprašanje, s katerim v bistvu sprašuje, ali se lahko posamezniki sklicujejo na določbi 4, točka 1, in 5, točka 1, okvirnega sporazuma pred nacionalnim sodiščem.
- 57 V zvezi s tem iz ustaljene sodne prakse izhaja, da so v vseh primerih, ko se pojavljajo določbe direktive, ki so vsebinsko brezpogojne in dovolj natančne, posamezniki upravičeni, da se nanje sklicujejo nasproti državi, zlasti ko nastopa kot delodajalec (glej v tem smislu zlasti sodbi z dne 26. februarja 1986 v zadevi Marshall, 152/84, Recueil, str. 723, točki 46 in 49; ter z dne 20. marca 2003 v zadevi Kutz-Bauer, C-187/00, Recueil, str. I-2741, točki 69 in 71).
- 58 Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 87 sklepnih predlogov, se lahko ta sodna praksa prenese na sporazume, ki kot okvirni sporazum izhajajo iz dialoga med socialnimi partnerji na ravni Skupnosti na podlagi člena 139(1) ES in ki se izvajajo, v skladu z odstavkom 2 tega člena, z direktivo Sveta Evropske unije, katere sestavni del torej so.

Določba 4, točka 1, okvirnega sporazuma

- 59 Z določbo 4, točka 1, okvirnega sporazuma je glede pogojev zaposlitve delavce, zaposlene za določen čas, prepovedano obravnavati manj ugodno kakor primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas, zgolj zato, ker so zaposleni za določen čas, razen kjer je različno obravnavanje upravičljivo iz objektivnih razlogov.
- 60 S to določbo je v zvezi s pogoji zaposlitve splošno in nedvoumno prepovedano vsakršno različno obravnavanje delavcev, zaposlenih za določen čas, ki ni objektivno utemeljeno. Kot je poudaril Impact, se zdi vsebina te določbe dovolj natančna, da se posameznik lahko nanjo sklicuje in da jo sodnik lahko uporabi (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Marshall, točka 52).
- 61 Nasprotno od tega, kar uveljavlja Irska, zaradi neobstoja opredelitve pojma pogojev zaposlitve v zadevni določbi ni onemogočeno, da bi sodnik uporabil navedeno določbo za dejstva spora, o katerem mora odločiti, in tako tudi ni vsebini te določbe odvzeta lastnost zadostne natančnosti. Tako se je že obravnavalo določbe direktive kot dovolj natančne kljub neobstoju opredelitve pojmov socialnega prava iz teh določb na ravni Skupnosti (glej v zvezi s tem sodbo z dne 19. novembra 1991 v združenih zadevah Francovich in drugi, C-6/90 in C-9/90, Recueil, str. I-5357, točki 13 in 14).
- 62 Poleg tega natančna prepoved iz določbe 4, točka 1, okvirnega sporazuma ne zahteva sprejetja nobenega akta institucij Skupnosti (glej po analogiji sodbo z dne 4. decembra 1974 v zadevi Van Duyn, 41/74, Recueil, str. 1337, točka 6). Obravnavana določba tudi ne daje državam članicam možnosti, da bi ob njenem prenosu v

nacionalno pravo pogojevale ali omejile obseg prepovedi iz te določbe na področju pogojev zaposlitve (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Marshall, točka 55).

- 63 Kot je uveljavljala Irska, ta določba res vsebuje v zvezi z načelom prepovedi diskriminacije izjemo v zvezi z utemeljitvami na podlagi objektivnih razlogov.
- 64 Vendar je uporaba te izjeme, kot je poudarilo predložitveno sodišče, predmet sodnega nadzora (glej za primer takšnega nadzora v zvezi s pojmom objektivnih razlogov v okviru določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma sodbo z dne 4. julija 2006 v zadevi Adeneler in drugi, C-212/04, ZOdl., str. I-6057, točke od 58 do 75), čeprav možnost njenega uveljavljanja ne nasprotuje temu, da obravnavana določba daje posameznikom pravice, ki jih lahko sodno uveljavljajo in ki jih morajo nacionalna sodišča varovati (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo van Duyn, točka 7, in sodbe z dne 10. novembra 1992 v zadevi Hansa Fleisch Ernst Mundt, C-156/91, Recueil, str. I-5567, točka 15; z dne 9. septembra 1999 v zadevi Feyrer, C-374/97, Recueil, str. I-5153, točka 24; in z dne 17. septembra 2002 v zadevi Baumbast in R, C-413/99, Recueil, str. I-7091, točki 85 in 86).
- 65 Določba 4, točka 2, okvirnega sporazuma ne vpliva na natančnost in brezpogojnost točke 1 te določbe. Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 101 sklepnih predlogov, je namreč s točko 2 le poudarjena ena izmed posledic, ki so lahko, če je to primerno, povezane, pod morebitnim nadzorom sodišča, z uporabo načela prepovedi diskriminacije v korist delavcev, zaposlenih za določen čas, brez vpliva na vsebino tega načela.

- 66 Glede določbe 4, točka 3, okvirnega sporazuma, ki jo je Irska prav tako navedla, da ne bi priznala neposrednega učinka točki 1 te določbe, je treba ugotoviti, da pušča državam članicam in/ali socialnim partnerjem določitev načina, ki bo olajšal „uporabo“ načela prepovedi diskriminacije iz te določbe.
- 67 Ta način se torej nikakor ne more nanašati na določitev same vsebine tega načela (glej po analogiji sodbo z dne 19. januarja 1982 v zadevi Becker, 8/81, Recueil, str. 53, točki 32 in 33). Kot je predlagalo predložitveno sodišče samo in kot je uveljavljal Impact, se z načinom uporabe ne more pogojevati obstoja ali omejevati obsega tega načela (glej po analogiji sodbo z dne 21. junija 1974 v zadevi Reyners, 2/74, Recueil, str. 631, točki 21 in 26; ter zgoraj navedeno sodbo Becker, točka 39).
- 68 Iz tega izhaja, da se zdi določba 4, točka 1, okvirnega sporazuma z vidika njene vsebine brezpogojna in dovolj natančna, da se posameznik lahko sklicuje nanjo pred nacionalnim sodiščem.

Določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma

- 69 Določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma nalaga državam članicam z namenom preprečevanja zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas, da sprejmejo enega ali več ukrepov, ki so naštetih, kadar ni ustreznih pravnih ukrepov v njihovem nacionalnem pravu. Trije ukrepi, ki so tako naštetih, se nanašajo na objektivne razloge, ki upravičujejo obnovev takšnih pogodb ali delovnih razmerij, na najdaljše skupno trajanje takšnih zaporednih pogodb ali delovnih razmerij oziroma na število njihovih obnovitev.

70 Z določitvijo dejanskega in zavezujočega sprejetja vsaj enega od ukrepov, naštetih v tej določbi, katerih namen je preprečiti zlorabo zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas, če nacionalno pravo že ne vsebuje enakovrednih ukrepov (glej zgoraj navedeno sodbo Adeneler in drugi, točki 65 in 101, ter sodbi z dne 7. septembra 2006 v zadevi Marrosu in Sardino, C-53/04, ZOdl., str. I-7213, točka 44, in v zadevi Vassallo, C-180/04, ZOdl., str. I-7251, točka 35), je v določbi 5, točka 1, okvirnega sporazuma za države članice določen splošni cilj preprečevanja takšnih zlorab, ob tem pa jim je prepuščena izbira sredstev za njegovo uresničitev.

71 Na podlagi te določbe imajo namreč države članice diskrecijsko pravico, da v ta namen uporabijo enega ali več ukrepov, naštetih v tej določbi, ali že obstoječe ustrezne pravne ukrepe ob upoštevanju potreb posameznih sektorjev in/ali kategorij delavcev.

72 Kot je zatrjevala Komisija ob sklicevanju na zgoraj navedeno sodbo Francovich in drugi (točka 17), možnost držav članic, da izbirajo med več mogočimi načini za izpolnitev v direktivi predpisanih ciljev, res ne izključuje možnosti, da posamezniki pred nacionalnimi sodišči uveljavljajo pravice, ki jih je mogoče dovolj natančno določiti na podlagi določb te direktive (glej v tem smislu tudi sodbo z dne 2. avgusta 1993 v zadevi Marshall, C-271/91, Recueil, str. I-4367, točka 37, in zgoraj navedeno sodbo Pfeiffer in drugi, točka 105).

73 Vendar je treba ugotoviti, da v nasprotju s spornimi določbami v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba Francovich in drugi, določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma ne vsebuje nobene brezpogojne in dovolj natančne obveznosti, da bi se posameznik nanjo lahko skliceval pred nacionalnim sodiščem v primeru, da ukrepi za prenos niso bili pravočasno sprejeti.

- 74 V zgoraj navedeni sodbi Francovich in drugi je lahko Sodišče kljub svobodi izbire, ki jo zadevna direktiva pušča državam članicam za izpolnitev v tej direktivi predpisanega rezultata, v njej odkrilo določbe, ki brezpogojno in dovolj natančno določajo vsebino minimalne zaščite posameznikov, v tem primeru minimalno jamstvo za plačilo terjatev iz delovnega razmerja v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca (za druge primere, ko je bila ugotovljena takšna minimalna zaščita, glej tudi sodbo z dne 3. oktobra 2000 v zadevi Simap, C-303/98, Recueil, str. I-7963, točki 68 in 69, ter zgoraj navedeno sodbo Pfeiffer in drugi, točka 105).
- 75 Vendar v obravnavanem primeru ni mogoče sprejeti predloga Komisije, da določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma prav tako določa takšno minimalno dejansko zaščito s tem, da se zahteva, kadar ni drugih ukrepov, ki bi preprečevali zlorabo, ali vsaj dovolj učinkovitega, nepristranskega in preglednega ukrepa v ta namen, obstoj objektivnih razlogov, ki upravičujejo obnovev zaporednih pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas.
- 76 Na eni strani, tudi če je namreč res – kot je poudarilo Sodišče v točki 67 zgoraj navedene sodbe Adeneler in drugi –, da izhaja iz točke 7 splošnih ugotovitev okvirnega sporazuma, da so stranke podpisnice tega sporazuma menile, da „je uporaba pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki temeljijo na objektivnih razlogih, način preprečevanja zlorab“, pa bi se z razlago Komisije vzpostavilo hierarhijo med različnimi ukrepi iz določbe 5, točka 1, navedenega okvirnega sporazuma, čeprav iz besedila te določbe nedvoumno izhaja, da so vsi različni ukrepi „ustrezni“.
- 77 Na drugi strani, kot je poudarila tudi generalna pravobranilka v točki 116 sklepnih predlogov, bi se z razlago Komisije povzročilo, da bi izbira sredstev iz določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma postala brezsmiselna, ker bi se tako lahko posameznik

skliceval na neobstoj objektivnih razlogov, da bi izpodbijal obnovitev svoje pogodbe o zaposlitvi za določen čas, čeprav ta obnovitev ne bi kršila pravil v zvezi z najdaljšim skupnim trajanjem ali s številom obnovitev, ki bi jih zadevna država članica lahko sprejela v skladu z možnostmi, ki so ponujene v navedeni določbi 5, točka 1(b) in (c).

78 V nasprotju s tem, kar je bilo priznано v zadevah, v katerih so bile izrečene v točki 72 te sodbe navedene sodbe, v tej zadevi torej ni mogoče na zadosten način ugotoviti, da obstaja minimalna zaščita, ki jo je v vsakem primeru treba izvajati na podlagi določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma.

79 Iz tega izhaja, da se z vidika njene vsebine ta določba ne zdi brezpogojna in dovolj natančna, da bi se posameznik lahko skliceval nanjo pred nacionalnim sodiščem.

80 Ob upoštevanju navedenega je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je določba 4, točka 1, okvirnega sporazuma brezpogojna in dovolj natančna, da se posameznik lahko sklicuje nanjo pred nacionalnim sodiščem, in da nasprotno to ne velja za določbo 5, točka 1, navedenega okvirnega sporazuma.

Tretje vprašanje

81 S tretjim vprašanjem predložitevno sodišče glede na odgovore na prvo in drugo vprašanje, v zvezi s slednjim glede določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma, v bistvu sprašuje, ali ta določba okvirnega sporazuma prepoveduje državi članici, ki nastopa

kot delodajalec, da v obdobju po poteku roka za prenos Direktive 1999/70 in pred začetkom veljavnosti zakona, s katerim je bila prenesena ta direktiva, obnovi pogodbo o zaposlitvi za določen čas za obdobje do osmih let.

82 V okviru tega vprašanja predložitveno sodišče pojasnjuje, da je bila do tedaj ta pogodba vedno obnovljena za krajša obdobja, da delodajalec potrebuje storitve delavca za obdobje, ki je daljše od obdobja običajnega podaljšanja, da se s podaljšanjem pogodbe za daljše obdobje prepreči delavcu, da bi bil v celoti deležen ugodnosti uporabe določbe 5 okvirnega sporazuma po njenem prenosu v nacionalno pravo, in da ni objektivnih razlogov, ki niso povezani s statusom zadevne osebe kot delavca, zaposlenega za določen čas, ki bi upravičili tako obnovitev.

83 V primeru, da bi se glede na odgovor na prvo vprašanje predložitveno sodišče moralo izreči za pristojno za odločanje o zahtevah pritožnikov iz postopka v glavni stvari, ki temeljijo neposredno na Direktivi 1999/70, je treba pojasniti, da čeprav vsebina določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma, kot je bilo odgovorjeno na drugo vprašanje, ni brezpogojna in dovolj natančna, da bi se posameznik lahko skliceval nanjo pred nacionalnim sodiščem, pa je v skladu s členom 249, tretji odstavek, ES direktiva za vsako državo članico, na katero je naslovljena, zavezujoča glede cilja, ki ga je treba doseči, vendar prepušča nacionalnim organom izbiro oblike in metod (glej zgoraj navedeno sodbo Von Colson in Kamann, točka 15).

84 V členu 2(1) Direktive 1999/70 je tako določeno, da morajo države članice uvesti vse potrebne ukrepe tako, da bodo vedno lahko zagotavljale rezultate, ki so s to direktivo naloženi.

85 Kot je bilo že opozorjeno v točki 41 te sodbe, obveznost držav članic, da dosežejo rezultat, ki ga določa direktiva, in obveznost na podlagi člena 10 ES, da sprejmejo vse ustrezne ukrepe, splošne ali posebne, da bi zagotovile izpolnjevanje te obveznosti, velja za vse organe držav članic (glej zgoraj navedeno sodbo von Colson in Kamann, točka 26). Takšni obveznosti veljata za te organe vključno v morebitnih primerih, ko nastopajo kot delodajalec javnega sektorja.

86 Glede cilja, ki je določen z Direktivo 1999/70 in okvirnim sporazumom, slednji, kot izhaja iz točk 6 in 8 njegovih splošnih ugotovitev, temelji na predpostavki, da so pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas splošna oblika delovnih razmerij, ob upoštevanju, da so pogodbe o zaposlitvi za določen čas značilnost zaposlovanja v nekaterih sektorjih, poklicih in dejavnostih (glej zgoraj navedeno sodbo Adeneler in drugi, točka 61).

87 Tako je uživanje stabilnosti zaposlitve pomemben element zaščite delavcev (glej sodbo z dne 22. novembra 2005 v zadevi Mangold, C-144/04, ZOdl., str. I-9981, točka 64), medtem ko, kot izhaja iz drugega pododstavka preambule in točke 8 splošnih ugotovitev, ustrezajo pogodbe o zaposlitvi za določen čas samo v nekaterih okoliščinah potrebam delodajalcev in delavcev (glej zgoraj navedeno sodbo Adeneler in drugi, točka 62).

88 Ob upoštevanju tega stališča je namen okvirnega sporazuma urediti zaporedno sklepanje te vrste delovnih razmerij, ki je lahko vir zlorab v škodo delavcev, pri čemer predvideva nekaj minimalnih varstvenih določb, ki naj bi preprečile poslabšanje položaja delavcev (glej zgoraj navedeno sodbo Adeneler in drugi, točka 63).

- 89 Kot izhaja iz določbe 1(b) tega okvirnega sporazuma, je njegov namen vzpostaviti okvir za preprečevanje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas. Določba 5, točka 1, navedenega okvirnega sporazuma zasleduje specifično ta cilj preprečevanja, kot izhaja iz njenega besedila.
- 90 Tako imajo države članice na podlagi členov 10 ES in 249, tretji odstavek, ES ter na podlagi same Direktive 1999/70 obveznost, da sprejmejo vse ustrezne ukrepe, splošne ali posebne, da bi dosegle cilj iz navedene direktive in okvirnega sporazuma, ki je preprečevanje zlorab pri uporabi pogodb o zaposlitvi za določen čas.
- 91 Ta obveznost bi izgubila polni učinek, če bi bil organ države članice, ki nastopa kot delodajalec javnega sektorja, pooblaščen za obnovitev pogodb za neobičajno dolgo obdobje v obdobju po poteku roka za prenos Direktive 1999/70 in pred začetkom veljavnosti zakona, s katerim je bila ta direktiva prenesena, in s tem bi se zadevnim osebam za nerazumno dolgo obdobje odvzelo koristi, ki izhajajo iz ukrepov, ki jih je nacionalni zakonodajalec sprejel ob prenosu določbe 5 okvirnega sporazuma.
- 92 Ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člena 10 ES in 249, tretji odstavek, ES ter Direktivo 1999/70 razlagati tako, da organ države članice, ki nastopa kot delodajalec javnega sektorja, ni pooblaščen za sprejetje ukrepov, ki so v nasprotju s ciljem, zasledovanim z navedeno direktivo in okvirnim sporazumom, v zvezi s preprečevanjem zlorab pri uporabi pogodb o zaposlitvi za določen čas, to je obnovitev takšnih pogodb za neobičajno dolgo obdobje v obdobju po poteku roka za prenos te direktive in pred začetkom veljavnosti zakona za prenos.

Četrto vprašanje

- 93 V primeru, da se glede na odgovor na prvo vprašanje predložitvenemu sodišču ne bi bilo treba izreči za pristojno za odločanje o zahtevah pritožnikov iz postopka v glavni stvari, ki temeljijo neposredno na Direktivi 1999/70, je treba odgovoriti na četrto vprašanje, s katerim predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali mora na podlagi obveznosti, da se nacionalno pravo razlaga skladno s pravom Skupnosti, priznati zakonu iz leta 2003 retroaktivni učinek od dne izteka roka za prenos te direktive.
- 94 Uvodoma je treba ugotoviti, da se to četrto vprašanje nanaša samo na člen 6 zakona iz leta 2003, ki je ukrep, s katerim je prenesena določba 4 okvirnega sporazuma.
- 95 V predložitveni odločbi je namreč navedeno, da so pritožniki nasprotno priznali, da iz samega besedila člena 9 zakona iz leta 2003 izhaja, da ta člen, s katerim je bila prenesena določba 5 okvirnega sporazuma, ne more imeti retroaktivnega učinka, drugačna razlaga pa bi bila *contra legem*.
- 96 Zato je treba preučiti, ali mora na podlagi zahteve po skladni razlagi predložitveno sodišče v primeru iz točke 93 te sodbe, ko bi bilo pristojno samo za odločanje o zahtevah iz postopka v glavni stvari, ki temeljijo na kršitvi zakona iz leta 2003, priznati členu 6 navedenega zakona retroaktivni učinek od dne poteka roka za prenos Direktive 1999/70.

- 97 Predložitveno sodišče v zvezi s tem pojasnjuje, da čeprav besedilo tega člena zakona iz leta 2003 izrecno ne izključuje, da bi bil takšen retroaktivni učinek priznan tej določbi, pa pravilo nacionalnega prava o razlagi zakonov prepoveduje, da bi se zakon retroaktivno uporabljal, razen v primerih, ko je jasno in nedvoumno navedeno nasprotno.
- 98 V zvezi s tem je treba opozoriti, da morajo nacionalna sodišča ob uporabi nacionalnega prava in zlasti določb posebne ureditve, sprejete z namenom izvajanja zahtev iz direktive, to pravo povsod, kjer je to mogoče, razlagati ob upoštevanju besedila in cilja te direktive, da bi dosegla rezultat, ki ga slednja zasleduje, in se tako ravnala v skladu s členom 249, tretji odstavek, ES (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Pfeiffer in drugi, točka 113, in navedena sodna praksa).
- 99 Zahteva po skladni razlagi nacionalnega prava je dejansko neločljivo povezana s sistemom Pogodbe ES, ker nacionalnim sodiščem omogoča, da v okviru pristojnosti zagotovijo polni učinek prava Skupnosti, kadar odločajo v sporih, ki so jim predloženi (glej zlasti zgoraj navedeni sodbi Pfeiffer in drugi, točka 114, in Adeneler in drugi, točka 109).
- 100 Vendar je obveznost nacionalnega sodišča, da se pri razlagi in uporabi upoštevnihih pravil nacionalnega prava sklicuje na vsebino direktive, omejena s splošnimi pravnimi načeli, zlasti z načeloma pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti, in ne more biti podlaga za razlago nacionalnega prava *contra legem* (glej sodbo z dne 8. oktobra 1987 v zadevi Kolpinghuis Nijmegen, 80/86, Recueil, str. 3969, točka 13; in zgoraj navedeno sodbo Adeneler in drugi, točka 110; glej tudi po analogiji sodbo z dne 16. junija 2005 v zadevi Pupino, C-105/03, ZOdl., str. I-5285, točki 44 in 47).

- 101 Načelo skladne razlage kljub temu zahteva, naj nacionalna sodišča naredijo vse v svoji pristojnosti, ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava in ob uporabi načinov razlage, ki jih nacionalno pravo priznava, da bi zagotovila polni učinek zadevne direktive in dosegla rešitev v skladu z njenim ciljem (glej zgoraj navedeni sodbi Pfeiffer in drugi, točke 115, 116, 118 in 119, ter Adeneler in drugi, točka 111).
- 102 Ker v obravnavanem primeru v skladu z navedbami v predložitveni odločbi nacionalno pravo vsebuje pravilo, ki izključuje retroaktivno uporabo zakona, razen v primerih, ko je jasno in nedvoumno navedeno nasprotno, mora predložitveno sodišče preveriti, ali obstaja v tem pravu, zlasti v zakonu iz leta 2003, določba s takšno navedbo, ki priznava retroaktiven učinek členu 6 navedenega zakona.
- 103 V primeru neobstoja take določbe se ne more razlagati prava Skupnosti, zlasti zahteve po skladni razlagi, tako da nalaga predložitvenemu sodišču, da členu 6 zakona iz leta 2003 prizna retroaktiven učinek od dne poteka roka za prenos Direktive 1999/70, ker bi se v nasprotnem primeru prisililo predložitveno sodišče, da razlaga nacionalno pravo *contra legem*.
- 104 Ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da v primeru, da je v veljavnem nacionalnem pravu pravilo, ki izključuje retroaktivno uporabo zakona, razen v primerih, ko je jasno in nedvoumno navedeno nasprotno, mora nacionalno sodišče, ki mu je bila predložena zahteva zaradi kršitve določbe nacionalnega zakona, s katerim je bila prenesena Direktiva 1999/70, na podlagi prava Skupnosti priznati navedeni določbi retroaktiven učinek od dne poteka roka za prenos te direktive le, če obstaja v nacionalnem pravu takšna navedba, s katero je tej določbi podeljen takšen retroaktiven učinek.

Peto vprašanje

- 105 V primeru, da bi se glede na odgovor na prvo vprašanje predložitveno sodišče moralo izreči za pristojno za odločanje o zahtevah, ki temeljijo neposredno na Direktivi 1999/70, je treba odgovoriti na njegovo peto vprašanje, s katerim sprašuje, ali pogoji zaposlitve v smislu določbe 4 okvirnega sporazuma zajemajo pogoje v zvezi s plačilom in pokojninami, določene v pogodbi o zaposlitvi.
- 106 V zvezi s tem se je, kot je Sodišče že ugotovilo, Svet pri sprejetju Direktive 1999/70, katere namen je bil uveljavitev okvirnega sporazuma, oprl na člen 139(2) ES, ki določa, da izvajanje sporazumov, sklenjenih na ravni Skupnosti, spada med zadeve iz člena 137 ES (sodba z dne 13. septembra 2007 v zadevi Del Cerro Alonso, C-307/05, ZOdl., str. I-7109, točka 33).
- 107 Med temi zadevami so v členu 137(1)(b) ES „delovni pogoji“.
- 108 Ugotoviti je treba, da le na podlagi besedila člena 137(1)(b) ES ali besedila določbe 4 okvirnega sporazuma ni mogoče presoditi, ali delovni pogoji oziroma pogoji zaposlitve iz teh dveh določb vsebujejo pogoje v zvezi s takšnimi elementi, kot so plačilo in pokojnine, ki so obravnavani v postopku v glavni stvari, ali pa teh pogojev ne vsebujejo.
- 109 V zvezi s tem se na podlagi dejstva, ki ga je poudarilo Združeno kraljestvo, da je v določenem številu določb prava Skupnosti – kot so člen 3(1)(c) Direktive Sveta 76/207/EGS z dne 9. februarja 1976 o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja

ter delovnih pogojev (UL L 39, str. 40), kot je bila spremenjena z Direktivo 2002/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. septembra 2002 (UL L 269, str. 15), člen 3(1)(c) Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL L 180, str. 22) ali člen 3(1)(c) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, str. 16) – izrecno navedeno, da pojem pogojev zaposlitve in delovnih pogojev, na katerega se nanašajo te določbe, zajema plačilo, iz neobstoja navedbe v tem smislu v določbi 4 okvirnega sporazuma ne more sklepati, da se pojem pogojev zaposlitve za namen uporabe te določbe ne nanaša na takšne finančne vidike, kot so obravnavani v postopku v glavni stvari.

110 Ker se na podlagi besedila določbe 4 okvirnega sporazuma ne more odgovoriti na vprašanje o razlagi, je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso upoštevati sobesedilo in cilje, ki jih zasleduje ureditev, katere del je (glej zlasti sodbe z dne 17. novembra 1983 v zadevi Merck, 292/82, Recueil, str. 3781, točka 12; z dne 21. februarja 1984 v zadevi St. Nikolaus Brennerei in Likörfabrik, 337/82, Recueil, str. 1051, točka 10; z dne 14. oktobra 1999 v zadevi Adidas, C-223/98, Recueil, str. I-7081, točka 23, in z dne 7. junija 2007 v zadevi Britannia Alloys & Chemicals proti Komisiji, C-76/06 P, ZOdl., str. I-4405, točka 21).

111 Kot je Sodišče v zvezi s tem že poudarilo (zgoraj navedena sodba Del Cerro Alonso, točka 36), izhaja iz besedila določbe 1(a) okvirnega sporazuma, da je eden izmed njegovih namenov „izboljšati kakovost dela za določen čas z zagotavljanjem uporabe načela nediskriminacije [prepovedi diskriminacije]“. Prav tako preambula okvirnega sporazuma v tretjem pododstavku določa, da ta okvirni sporazum „[k]aže pripravljenost socialnih partnerjev, da vzpostavijo splošni okvir za zagotavljanje enake obravnave delavcev, zaposlenih za določen čas, tako da jih ščitijo pred diskriminacijo“. Štirinajsta uvodna izjava Direktive 1999/70 v zvezi s tem določa, da je namen okvirnega sporazuma zlasti izboljšanje kakovosti dela za določen čas z določitvijo minimalnih zahtev za zagotovitev uporabe načela prepovedi diskriminacije.

- 112 Okvirni sporazum, zlasti njegova določba 4, tako zasleduje cilj, ki spada med temeljne cilje, ki so zapisani v členu 136, prvi odstavek, ES ter v tretjem pododstavku preambule Pogodbe in v točkah 7 in 10, prvi odstavek, Listine Skupnosti o temeljnih socialnih pravicah delavcev, na katero se sklicuje zgoraj navedena določba Pogodbe, in ki so povezani z izboljšanjem življenjskih razmer in delovnih pogojev ter z ustrezno socialno zaščito delavcev, v obravnavanem primeru delavcev, zaposlenih za določen čas.
- 113 Poleg tega se člen 136, prvi odstavek, ES, v katerem so opredeljeni cilji, za doseganje katerih lahko Svet na področjih iz člena 137 ES izvaja v skladu s členom 139(2) ES sporazume, sklenjene med socialnimi partnerji na ravni Skupnosti, sklicuje na Evropsko socialno listino, podpisano v Torinu 18. oktobra 1961, v kateri je med cilje, ki so se jih pogodbenice zavezale doseči v skladu z delom III, člen 20, te listine, vključena v delu I, točka 4, pravica vseh delavcev do „pravičnega plačila, ki njim in njihovim družinam zagotavlja dostojen življenjski standard“.
- 114 Ob upoštevanju teh ciljev je treba določbo 4 okvirnega sporazuma razumeti, kot da izraža načelo socialnega prava Skupnosti, ki se ne more razlagati restriktivno (glej zgoraj navedeno sodbo Del Cerro Alonso, točka 38).
- 115 Kot sta poudarjala Impact in Komisija, bi se na podlagi razlage določbe 4 okvirnega sporazuma, ki bi kategorično izključevala iz pojma „pogojev zaposlitve“ za namen te določbe takšne finančne pogoje, ki so povezani s plačilom in pokojninami, ne glede na cilj, določen v navedeni določbi, zmanjšal obseg varstva zadevnih delavcev pred diskriminacijo in bi se uvedlo razlikovanje na podlagi vrste pogojev zaposlitve, na kar besedilo določbe nikakor ne nakazuje.

- 116 Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 161 sklepnih predlogov, bi poleg tega s tako razlago sklicevanje na načelo *pro rata temporis* v določbi 4, točka 2, okvirnega sporazuma postalo nesmiselno, ker se to načelo *per definitionem* uporablja le za deljive dajatve, kot so te, ki izhajajo iz finančnih pogojev zaposlitve, in ki so na primer povezane s plačilom in pokojninami.
- 117 V nasprotju s tem, kar sta trdila Irska in Združeno kraljestvo, sodna praksa, ki jo je razvilo Sodišče na področju enakega obravnavanja moških in žensk in v skladu s katero delovni pogoji v smislu Direktive 76/207 v različici, ki je veljala pred sprejetjem Direktive 2002/73, ne zajemajo plačila, ne vpliva na predhodne ugotovitve (glej zlasti sodbe z dne 13. februarja 1996 v zadevi Gillespie in drugi, C-342/93, Recueil, str. I-475, točka 24; z dne 12. oktobra 2004, Wippel, C-313/02, ZOdl., str. I-9483, točke od 29 do 33, in z dne 8. septembra 2005 v zadevi McKenna, C-191/03, ZOdl., str. I-7631, točka 30).
- 118 Navedena sodna praksa se namreč lahko razloži s skupnim obstojem člena 119 Pogodbe ES (člene od 117 do 120 Pogodbe ES so nadomestili člani od 136 ES do 143 ES) in direktive o enakem obravnavanju moških in žensk na področju plačila, to je Direktive Sveta 75/117/EGS z dne 10. februarja 1975 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z uporabo načela enakega plačila za moške in ženske (UL L 45, str. 19).
- 119 Ob upoštevanju neobstoja take normativne dvojnosti v zvezi z načelom prepovedi diskriminacije delavcev, zaposlenih za določen čas, ni v tej sodni praksi nobene opore za razlago pojma „delovnih pogojev“ v smislu določbe 4 okvirnega sporazuma.

- 120 V zvezi z ugovorom Irske in vlade Združenega kraljestva na podlagi člena 137(5) ES, kot je bil razložen v sodbi z dne 1. decembra 2005 v zadevi Dellas in drugi (C-14/04, ZOdl., str. I-10253, točki 38 in 39), je treba opozoriti, da je bila Direktiva 1999/70 sprejeta na podlagi člena 139(2) ES, ki se sklicuje na člen 137 ES glede naštevanja področij, na katerih je Svet pristojen za, med drugim, izvajanje sporazumov, sklenjenih med socialnimi partnerji na ravni Skupnosti.
- 121 V skladu z besedilom člena 137(5) ES se določbe tega člena „ne uporabljajo za plače, pravico združevanja, pravico do stavke ali pravico do izprtja“.
- 122 Kot je Sodišče že presodilo, ker je člen 137(5) ES izjema od odstavkov od 1 do 4 istega člena, je treba področja, ki jih odstavek 5 izključuje, razlagati ozko, da se ne bi nepravilno posegalo na področje uporabe navedenih odstavkov od 1 do 4 in vplivalo na cilje, ki jim sledi člen 136 ES (zgoraj navedena sodba Del Cerro Alonso, točka 39).
- 123 Razlog za obstoj izjeme, ki se nanaša na „plače“ iz člena 137(5) ES, je dejstvo, da določitev plač spada na področje pogodbene avtonomije socialnih partnerjev na nacionalni ravni in v pristojnost držav članic na tem področju. V teh okoliščinah je bilo presojeno, da je glede na sedanje stanje prava Skupnosti primerno, da se določitev višine plač izključi iz usklajevanja na podlagi členov 136 ES in naslednjih (zgoraj navedena sodba Del Cerro Alonso, točki 40 in 46).

- 124 Kot je uveljavljala Komisija, je treba razumeti navedeno izjemo tako, kot da se nanaša na ukrepe, kot so poenotenje vseh ali nekaterih elementov plačila in/ali njegova višina v državah članicah ali uvedba minimalne skupnostne mezde, ki bi pomenili neposredno poseganje prava Skupnosti v določanje plačil znotraj Skupnosti.
- 125 Vendar je ni mogoče razširiti na vsa vprašanja, ki so kakor koli povezana s plačilom, ker bi s tem nekatera področja iz člena 137(1) ES izgubila velik del svoje vsebine (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Del Cerro Alonso, točka 41, v istem smislu glej tudi sodbo z dne 12. novembra 1996 v zadevi Združeno kraljestvo proti Svetu (C-84/94, Recueil, str. I-5755) glede pristojnosti Sveta za sprejetje, na podlagi člena 118a Pogodbe ES (člene od 117 do 120 Pogodbe ES so nadomestili člani od 136 ES do 143 ES), Direktive Sveta 93/104/ES z dne 23. novembra 1993 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL L 307, str. 18), zlasti člena 7 te direktive o dodelitvi plačanega letnega dopusta najmanj štirih tednov).
- 126 Iz tega izhaja, da izjema iz člena 137(5) ES ne nasprotuje temu, da bi se določbo 4 okvirnega sporazuma razumelo, kot da določa obveznost za države članice, da zagotavljajo v korist delavcem, zaposlenim za določen čas, uporabo načela prepovedi diskriminacije tudi na področju plačila. Ta izjema posledično ne more preprečiti delavcem, kot so pritožniki iz postopka v glavni stvari, da s sklicevanjem na neposredni učinek navedene določbe 4, točka 1, nasprotujejo uporabi na področju plačila obravnavanju, ki je brez objektivne utemeljitve manj ugoden od obravnavanja primerljivih delavcev, zaposlenih za nedoločen čas (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Del Cerro Alonso, točki 42 in 47).
- 127 Zaradi razlogov, navedenih v točkah od 43 do 45 zgoraj navedene sodbe Del Cerro Alonso predhodna razlaga ni nezdružljiva z ugotovitvami, navedenimi v točkah 38 in 39 zgoraj navedene sodbe Dellas in drugi.

- 128 Na obravnavi je vlada Združenega kraljestva poudarila, da se lahko iz zgoraj navedene sodbe Del Cerro Alonso sklepa, da se načelo prepovedi diskriminacije iz okvirnega sporazuma nanaša le na elemente plačila, z izjemo njegove višine, ki jo lahko pristojni nacionalni organi različno določijo za delavce, zaposlene za nedoločen oziroma določen čas.
- 129 Čeprav, kot izhaja iz točk 40 in 46 zgoraj navedene sodbe Del Cerro Alonso in kot je bilo ponovljeno v točkah 123 in 124 te sodbe, določitev višine različnih elementov plačila delavca res ne spada v pristojnost zakonodajalca Skupnosti in ostaja nesporno v domeni pristojnih organov različnih držav članic, morajo ti organi pri izvajanju svojih pristojnosti na področjih, ki ne spadajo v pristojnost Skupnosti, kljub temu spoštovati pravo Skupnosti (glej v tem smislu sodbi z dne 11. decembra 2007 v zadevi International Transport Workers' Federation in Finnish Seamen's Union, C-438/05, ZOdl., I-10779, točka 40; in z dne 18. decembra 2007 v zadevi Laval un Partneri, C-341/05, ZOdl., I-11767, točka 87), zlasti določbo 4 okvirnega sporazuma.
- 130 Iz tega izhaja, da morajo pristojni nacionalni organi pri določanju elementov plačila in njihovih višin uporabiti za delavce, zaposlene za določen čas, načelo prepovedi diskriminacije, kot izhaja iz določbe 4 okvirnega sporazuma.
- 131 V zvezi s pokojninami je treba pojasniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča, vzpostavljeno v zvezi s členom 119 Pogodbe ter od 1. maja 1999 v zvezi s členom 141 ES, ki se nanašata na načelo enakega obravnavanja moških in žensk na področju plačila, pojem „plačila“ v smislu člena 141(2), drugi pododstavek, ES zajema pokojnine, ki izhajajo iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem, z izjemo tistih, ki izhajajo iz zakonskega sistema financiranja, v katerega prispevajo delavci, delodajalci in morebiti javni organi v delu, ki je določen manj s takšnim delovnim

razmerjem, kot pa je s socialno politiko (glej zlasti sodbe z dne 25. maja 1971 v zadevi Defrenne, 80/70, Recueil, str. 445, točki 7 in 8; z dne 13. maja 1986 v zadevi Bilka-Kaufhaus, 170/84, Recueil, str. 1607, točke od 16 do 22; z dne 17. maja 1990 v zadevi Barber, C-262/88, Recueil, str. I-1889, točke od 22 do 28, in z dne 23. oktobra 2003 v združenih zadevah Schönheit in Becker, C-4/02 in C-5/02, Recueil, str. I-12575, točke od 56 do 64).

¹³² Ob upoštevanju te sodne prakse je treba ugotoviti, da pojem „pogoji zaposlitve“ v smislu določbe 4, točka 1, okvirnega sporazuma zajema pokojnine, ki izhajajo iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem, z izjemo pokojnin iz zakonskih sistemov socialne varnosti, ki so manj določene s tem razmerjem kot pa so s socialnim redom.

¹³³ Ta razlaga je podprta tudi z navedbo iz petega pododstavka preambule okvirnega sporazuma, v skladu s katero stranke sporazuma „upošteva[jo], da o zadevah v zvezi z obveznim socialnim varstvom odločajo države članice“, in jih pozivajo, da uresničijo njihovo Deklaracijo o zaposlovanju, sprejeto na zasedanju Evropskega sveta leta 1996 v Dublinu, v kateri je med drugim poudarjena potreba po prilagoditvi sistemov socialne varnosti novim vzorcem dela, da bi zagotavljali ustrezno varstvo osebam, ki takšno delo opravljajo.

¹³⁴ Glede na predhodne ugotovitve je treba na peto vprašanje odgovoriti, da je treba določbo 4 okvirnega sporazuma razlagati tako, da pogoji zaposlitve v smislu te določbe zajemajo pogoje v zvezi s plačilom in pokojninami, ki izhajajo iz delovnega razmerja, z izjemo pogojev v zvezi s pokojninami iz zakonskega sistema socialne varnosti.

Stroški

¹³⁵ Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

- 1. Pravo Skupnosti, zlasti načelo učinkovitosti, zahteva, da se mora specializirano sodišče, ki mu je bila zadeva predložena v okviru pristojnosti, čeprav fakultativne, podeljene z zakonodajo, s katero je bila prenesena Direktiva Sveta 1999/70/ES z dne 28. junija 1999 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP, za odločanje o zahtevi zaradi kršitve te zakonodaje, izreči za pristojno za odločanje tudi o zahtevah posameznika, ki temeljijo neposredno na tej direktivi za obdobje po poteku roka za njen prenos in pred začetkom veljavnosti navedene zakonodaje, če se izkaže, da bi obveznost za tega posameznika, da mora vzporedno pri rednem sodišču vložiti ločeno zahtevo, ki temelji neposredno na navedeni direktivi, povzročila takšne postopkovne težave, da bi bilo izvrševanje pravic, ki jih ima na podlagi pravnega reda Skupnosti, pretežko. Glede tega mora potrebno presojo opraviti nacionalno sodišče.**

- 2. Določba 4, točka 1, okvirnega sporazuma o delu za določen čas, ki je bil sklenjen 18. marca 1999 in ki je priloga k Direktivi 1999/70, je brezpogojna in dovolj natančna, da se posameznik lahko sklicuje nanjo pred nacionalnim sodiščem. Nasprotno pa to ne velja za določbo 5, točka 1, navedenega okvirnega sporazuma.**

3. Člena 10 ES in 249, tretji odstavek, ES ter Direktivo 1999/70 je treba razlagati tako, da organ države članice, ki nastopa kot delodajalec javnega sektorja, ni pooblaščen za sprejetje ukrepov, ki so v nasprotju s ciljem, zasledovanim z navedeno direktivo in okvirnim sporazumom o delu za določen čas, v zvezi s preprečevanjem zlorab pri uporabi pogodb o zaposlitvi za določen čas, to je obnovitev takšnih pogodb za neobičajno dolgo obdobje v obdobju po poteku roka za prenos te direktive in pred začetkom veljavnosti zakona za prenos.

4. V primeru, da je v veljavnem nacionalnem pravu pravilo, ki izključuje retroaktivno uporabo zakona, razen v primerih, ko je jasno in nedvoumno navedeno nasprotno, mora nacionalno sodišče, ki mu je bila predložena zahteva zaradi kršitve določbe nacionalnega zakona, s katerim je bila prenesena Direktiva 1999/70, na podlagi prava Skupnosti priznati navedeni določbi retroaktiven učinek od dne poteka roka za prenos te direktive le, če obstaja v nacionalnem pravu takšna navedba, s katero je tej določbi podeljen takšen retroaktiven učinek.

5. Določbo 4 okvirnega sporazuma o delu za določen čas je treba razlagati tako, da pogoji zaposlitve v smislu te določbe zajemajo pogoje v zvezi s plačilom in pokojninami, ki izhajajo iz delovnega razmerja, z izjemo pogojev v zvezi s pokojninami iz zakonskega sistema socialne varnosti.

Podpisi